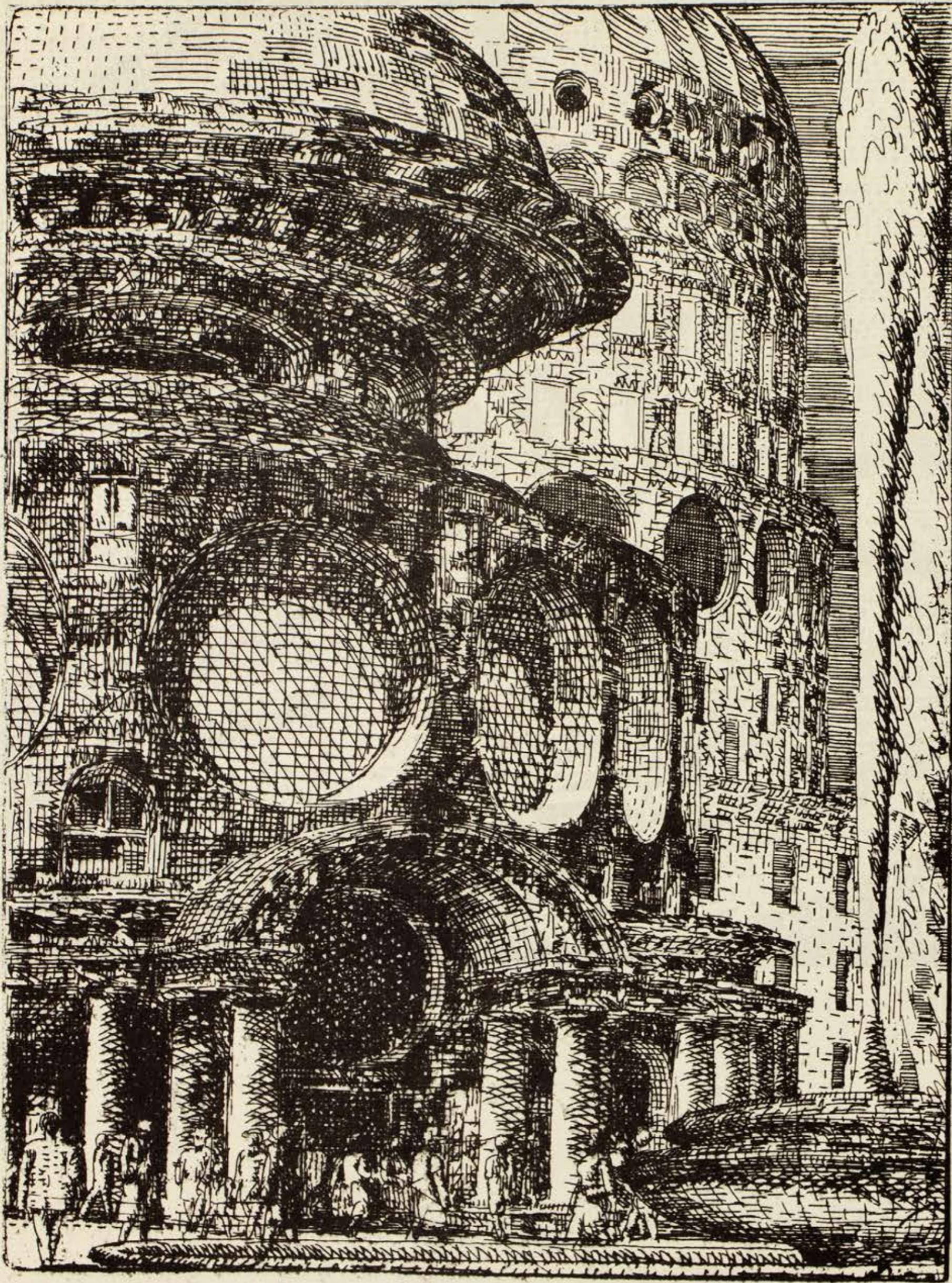

Fra «Orfeus og Eurydike 3», linoleumsnitt 1971.

PALLE NIELSEN

GRAFIK OG TEGNINGER

HENIE-ONSTAD KUNSTSENTER HØVIKODDEN 26/5–18/6 1972

Fra «Den fortryllede by», radering 1961.

Midteropslaget: Fra «Den fortryllede by», litografi 1971.

OM «ORFEUS OG EURYDIKE»
OG FORTSÆTTELSEN «ISOLA»
AF OLE SARVIG

«Orfeus og Eurydike», Palle Nielsens hovedværk til dato, blev først kaldt «Den sovende by», men som arbejdet skred frem, fangede tabets og afskedens myte ham ind (netop således: ikke villet, men uimodståeligt), forstærkede og fortættede dramaet i den sfære, der allerede var ham så fortrolig. Og det er godt og rigtigt, at det gik sådan, for han fuldførte dermed i tilgift en proces i bevidstheden, der nok hører til sindets dyrebareste muligheder idag: han tilegnede sig en myte. Han fik mytens frø til at vokse i en ny tid og sætte blade. Han inkarnerede det, som var sået i mytens billede, i et billede af en højere dimension, fordi det omfatter historien og kulturens ende. Han genkendte myten og bekræftede den på sit sted og i sin eksistens. Ingen kan gøre mere. Men at gøre dette er menneskeliv.

Værket tog fem år, og det er intet ungdomsværk, men et første manddomsværk, der bekræfter alle anslag i de tidlige serier og stilistisk knytter sig især til «Den fortryllede by». Men: der er et spring — i kraft og lidenskab, i disciplin og konsekvens. Den, der lades alene med værkets bog (og det er typisk og rigtigt og forøvrigt i Edvard Munchs ånd, at det skal være en bog, trykt så godt som bøger overhovedet kan trykkes — og tilgængelig på over fire hundrede steder i vesterledet for eet menneske ad gangen) — han kan føle en sær glæde, en overrumplende stolthed over at være en medlevende og medvidende i en tid, da et sådant værk blir skabt og udgivet. Her er ikke mere blot «eftertid» og slutsymptomer og skinløsninger som ellers overalt. Her er atter

begyndelse, stor kunst og håb om menneskelighed ansigt til ansigt med livets og dødens kår.

Netop nu, da tidens symptomer bekræfter den moderne kunsts profetier, ja da vor verden i højere og højere grad beskrives ikke af vore, ikke af andres, men af «andre» øjne som for eksempel i elektromikroskopets rent grafisk registrering af den horisontløse sub-verden, som også blev den moderne kunsts i dens ærlighedsproces, — rejser Palle Nielsen i sin grafik menneskeskikkelsen op til sit drama i horisontens og perspektivets klassiske billed-rum. Han gør det, og kan kun gøre det, fordi han er sig dette rum bevidst og står ikke-nydende overfor det. Og han belønnes, han modtager en gave for sit mod og sin smerte: Han befries af en myte.

Ingen ville opleve noget sådant, som ikke havde haft modet til at miste — alt. Begyndelsen er «faldet». Han «kommer fra bunden», som et tidligt billede af en anden serie netop hedder. Hans egen skrevne kommentar, som han gang på gang er blevet afæsket om sit arbejde, lyder kort og klar: «Jeg skal, føler jeg, aflægge en rapport om, hvad jeg ser, og om, at det, jeg ser, er vor situations fuldstændige umulighed, og at der i erkendelsen af denne situation ligger et håb.» Men dette er mystikerens vilkår, og ingen ville vove at udtale dem, som ikke havde oplevelser at bygge på og kendte indsatsens størrelse og fare. Derfor skal man også lytte til Palle Nielsens titler og til hans egen diminutive skrevne kommentar i bogen, som ikke forklejner Erik Fischers mesterlige, ja bevægende forord, blot rører ved noget andet: Første del er et opbrud, en hastig bevægelse gennem et kystland, som begivenhederne har passeret eller flygtigt tangerer; dramaet fremtræder som varsler. — Forterrainet, bredderne ved Styx, må glemmes, og de billeder, der stadig findes der, lades tilbage. På den anden side Styx venter fænomenerne fuldt udfoldede.

På dette hans plan, der som forordet siger «i eet drag (er) hans eget inderste og visioner af den store verdens tilstande», kaster disse ord sære skygger. For hvis de forstås så absolut, som de er sagt, da er bogen på samme tid en fuld blomstring af og en afsked med Palle Nielsens hidtige metaforer, men samtidig endnu noget mere: Den er en art gøren sig rede for alle eventualiteters skyld. Arbejdet kan fortsætte i andre serier, der er endnu meget at gøre og noget at vinde. Det vil dog aldrig passere Styx' bred, for «billederne må lades tilbage», de er en rest, tilhører en tidsfrist, som kunstneren har til at tilegne sig viden om livets og dødens hemmelighed. På den anden side venter fænomenerne fuldt udfoldede; der er alt til stede, og fristen forbi. Da og dér — hvorledes underverdenen end fortolkes — er tunge afgørelser faldet, og tunge krav vil blive stillet til dem, der ikke, mens tid var, lærte at møde det umulige og stille sig under dets lov.

Palle Nielsens gave og meddelelse til os er da, at hvor svært det end er, så er det endnu kunstnerens tid, og han fører os som en mester ind i faldets, savnets og mysteriets stadier, ensom som en Orfeus mellem blege skygger og dog endnu kun «i et forterrain, som begivenhederne har passeret eller flygtigt tangerer». Det forfinede stregspind fra hans tidlige grafiske serier er overalt erstattet med det kraftige, tilsyneladende spontane og dog så gennemarbejdede snit, der atter forfines ved en mangfoldighed af nuancer. Således får han ved at arbejde med snitmønstre så mange klare «farver» ind mellem rent sort og rent hvidt, at det næsten føles smerteligt. Man forstår, at Palle Nielsen er grafiker i en sådan grad, at egentlig anvendelse af farve for ham ville være ensbetydende med kaos.

I dette store dobbelt-værk strejfer han i mange mesterlige linoleumsnit til «Orfeus III» («Isola») — «Orfeus og Eurydike I» er en serie træsnit fra 1951 udsprunget af

de tidlige træsnitsserier: «Den store verdensbunker» m.fl. — om som på øer i strømmen for at fange de sidste billeder, ja det allersidste, synes det, før alt sløres af tidens regn, og slægterne blot blir som skum fra den bølge, der hæver sig mod billedkysten og Orfeus' hærgede by.

PALLE NIELSEN. Tegner og grafiker. F.d. 8. august 1920 i København.

Uddannet på Kunsthåndværkerskolen 1936—39 og på Akademiet under Kræsten Iversen og Aksel Jørgensen 1945—49. Udstillet på Kunstnernes Efterårsudstilling, Grafisk Kunstnersamfund, Charlottenborg, Decembristerne og Den Frie (medlem fra 1967). Udstillet Biennale di Venezia (1958), Biennale i Sao Paulo (1958 og 1964), «Gesellschafts kritische Grafik seit Goya», «Situation 66» (begge 1966), Smithsonian Foundation (1958, 1966), Det Danske Hus i Paris, sammen med Marcel Rasmussen og Mogens Zieler (1964), Grafikbiennale, Tokio (1957, 1962, 1964), Krakow (1966), Moderna Museet, Stockholm (1967 sammen med Heerup og Carl-Henning Pedersen), Thielska galleriet (1967), Kunstnerforbundet, Oslo 1967, Trondhjem Kunstforening 1967, British international Print Biennale (1968), Kunstforeningen, København (1970). Professor ved Akademiets grafiske skole siden 1967. Udenlands medlem af Kungliga Akadmien Stockholm.

Thorvaldsens medalje.

Prins Eugens medalje.

Premio Giornalista Italiana.

GRAFIK

- 1—12 Fra «Orfeus og Eurydike», linoleumsnit. 1959—59
13—24 Fra «Isola, et mellemstil», linoleumsnit. 1962—70
25—27 Fra «Orfeus og Eurydike 3», linoleumsnit. 1971—
28—35 Fra «Serien uden navn», linoleumsnit. 1969—70
36—37 Fra «Parklandet», linoleumsnit. 1971
38—45 Fra «Den fortryllede by», radering 1961—65
46—47 Fra «Pandæmonium», radering 1962—68
48 Fra «Nekropolis», litografi 1971
49 Fra «Den fortryllede by», litografi 1971
50 Fra «Pandæmonium», litografi 1971
51—52 Fra «Parklandet», litografi 1971
53—55 Fra «Nekropolis», litografi 1968—71

TEGNING

- 56—57 Fra «Nekropolis», pensel 1968—69
58—59 Fra «Byen», pensel 1970
60—62 Fra «Serien uden navn», pensel 1970—72
63 Fra «Parklandet», pen. 1971.
Fra «Pandæmonium», pen. 1972
64—65 Fra «Drømmebyen», pen. 1969—70
66 Fra «Pandæmonium», pen. 1972
67 Fra «Den fortryllede by», pen. 1972
68—70 Fra «Den fortryllede by», pen. 1972

ORFEUS OG EURYDIKE: Mellem eksplosionernes buler og blomster forbi varslerne, gennem byens landskaber. På denne side af floden, fyldt af tabets oplevelse. ISOLA: På øen i strømmen hvor begyndelsen bliver fjern og den første hensigt tabes af syne. PANDÆMONIUM: Alle djævles by, den hvide rædsel, den frygtelige produktion af unævneligheder. Opkastningerne, det gibsagtige udflod, der flyder ud af husene. NEKROPOLIS: I penslens og kridtets verden, i stregernes skove, i punkternes hvirvel, smerten, pragten og spotten — hvad er det? Det er det der ses, Nekropolis. PARKLANDET, DRØMMEBYEN: Haverne, parkerne, anlægjet, stederne hvor der ikke sker noget, stederne der har sovet sig gennem dagene.

PN
marts 70